

Maliyetsiz Başkaldırı Diye Bir Şey Yoktur¹

E. Frank Stephenson

Çeviri: Muhammed Akbaba

Buna değip değmedikleri sorusunu bir kenara bırakırsak, ayaklanmaların gerçek, kaçınılmaz maliyetleri vardır.

Geçtiğimiz birkaç ay, Vietnam döneminde değilse de 1990'ların başındaki Rodney King isyanlarından² bu yana görülmemiş bir sivil kargaşaya tanık oldu.³ Pek çok protesto barışçıl olsa da Minneapolis, Portland, Atlanta, Kenosha ve daha geçen hafta Rochester gibi şehirler vandalizm, yağma veya kundakçılık olaylarına sahne oldu.

Bazı insanlar, zararlı olmadığı gerekçesiyle yıkımı savunuyor. Örneğin, Rayshard Brooks'un Atlanta'daki ölümünün protestocuları Wendy restoranını yakmaya sevk etmesinden sonra, Facebook'taki bir gönderide şöyle bir görüş beyan edildi, "Evet bir bina yandı, bu üzücü ama franchise sahipleri bu gibi sebeplere karşı iş kesintisi sigortası sahibidir, bu yüzden ekonomik zarar yok." Sosyal medyada çeşitli şekillerde bulunabilen bu iddia son derece yanlıştır.

Tek maliyeti binayı yakmaktan kaynaklanmasının çok daha ötesinde olmasına rağmen yıkılan restorandan başlayalım. Binalar ve içerikleri kıt kaynaklardan yapılmıştır ve yanan bina devam eden bir işletmeyi barındırmaktadır. Binayı alternatif bir amaç için kullanmak üzere binayı yıkmak için (kamu tarafından bilinen) hiçbir plan olmadığından, sahibi eski olduğunu düşünmedi. Kırık cam yanılığının, kırık camların ekonomik faaliyeti teşvik ettiğini iddia ederek tahrip olmuş kaynakları görmezden gelmesi gibi, restoranı yakmanın "ekonomik zarar vermediği" iddia etmek de tamamen yanlıştır. Elbette, son üç ayda ülke genelinde hasar gören yüzlerce mülk için de aynı şey söylenebilir.

Sigorta Riskleri Yayar Ancak Onları Ortadan Kaldırmaz

Franchise olarak hizmet veren şirketlerin iş kesintisi sigortasına sahip olduğuna yönelik yukarıda bahsi geçen Facebook alıntısı muhtemelen doğrudur. Ayrıca imtiyaz alanla aynı kişi veya ticari kuruluş

¹ **Orijinal Kaynak:** Stephenson, E. Frank. (2020, September 18). "[There's No Such Thing as a Free Riot](#)", *Libertarianism*.

Atıf Şekli: Stephenson, E. Frank. (2021, Ocak 8). "Maliyetsiz Protesto Diye Bir Şey Yoktur", Çev. Muhammed Akbaba, *sosyalbilimler.org*, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/maliyetsiz-baskaldiri>

² 1992 Los Angeles olayları olarak da bilinir. 29 Nisan 1992 tarihinde ABD'nin Los Angeles şehrinde siyahi Amerikan vatandaşı Rodney King'i darp etmekten suçlanan dört Los Angeles polisinin mahkemede suçsuz bulunarak salıverilmesi üzerine başlayan toplumsal olaylar. Kaynak: [Wikipedi](#). — YHN

³ Çalışmanın yayımlanma tarihi 18 Eylül 2020. Yazar; 25 Mayıs 2020'de Minneapolis'te görev yapan beyaz polis memuru Derek Chauvin'in Afroamerikan George Floyd'u öldürmesi sonrası önce Minnesota'da daha sonra da Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok bölgesinde gerçekleştirilen George Floyd protestoları ile beraberindeki ve devamındaki Black Lives Matter protestolarına atıfta bulunuyor. — YHN

olmayabilecek bina sahibinin de sigorta kapsamına girmiş olması muhtemeldir. İşletmenin operasyonlarının ve yapısının sigorta kapsamında olması, yıkılmasının bir maliyeti olduğu gerçeğini değiştirmez. Bunun yerine, yalnızca sigorta ödemelerinin maliyetlerini sigorta şirketinin hissedarlarına veya gelecekte daha yüksek fiyat primleriyle karşılaşabilecek müşterilerine kaydırır. Sigorta riskleri yayar ama ortadan kaldırmaz.

Sigorta talebinde bulunmak zorunda olmak, önemli zaman maliyetlerini ve sigortacılarla pazarlık yapmayı içerebilir. Franchise alan firma finansal olarak bütünleştirilmiş olsa bile, Franchise olarak hizmet verenin hiçbir tazminat almadığı uzun ve tatsız bir süreci beraberinde getirebilir. Ayaklanmaların maliyeti yalnızca mali harcamalar ya da maddi kaynaklar değildir; öfke, endişe alternatif ve daha çok tercih edilen kullanımlardan saptırılan zaman da bu maliyetlere dahildir. Bu tür maliyetler spekülasyon değildir; haber raporları, birçok Minneapolis firmasının sigortacıların zararlarını karşılamasını sağlamakta güçlükler yaşadığını gösteriyor.

Franchise alan restoran sahibi, restoranın yıkılmasından etkilenen tek kişi değildi. Rayshard Brooks'un vurulduğu gece, Wendy'nin şeridinden geçerken uzun bir araç kuyruğu bekliyordu. Wendy's'e patronluk taslayan müşteriler artık alternatif bir yiyecek kaynağı bulmak zorunda. Atlanta'da birçok farklı Wendy ve Wendy'e benzer yemekler sunan diğer restoranlar da var ancak restoranda yemek yiyen insanlar, zaman ve yer koşulları göz önüne alındığında muhtemelen yıkılan Wendy'nin en iyi seçim olduğunu düşünüyorlardı (örneğin, eyaletler arası büyük bir otoyolun çıkış noktasında). Müstakbel müşteriler artık daha az arzu edilen bir fiyat ve ücret kombinasyonu sunan alternatif bulmalı ve alternatif ve daha düşük bir yer arama zahmetini yaşamalıdır. Bu arama maliyetleri, Atlanta'nın yoğun trafiği ve Atlanta Belediye Başkanı Keisha Lance Bottoms'un bölgeyi "bir tatlı çözü" olarak tanımlaması ve Wendy'nin "bölgedeki birkaç restorandan biri" olması nedeniyle önemsiz olmayabilir. Bir fast food restoranının kaybına çok az kişi üzülse de tüketiciler için kaybedilen seçeneklerle ilgili endişeler önemsiz değildir. Hiçkimse, evinin yakınındaki tek manavın taşınmaksızın yıkılmasının ardından perişan olan yaşlı ve engelli Minneapolisli kadın Stephanie Wilford'un haber videosunu izleyemezdi.

Atlanta'daki Wendy restoranında da artık restoranda çalışamayacak iki veya üç düzine kadar kişi çalışıyordu. Restoranın yıkıldığı sırada, Georgia'nın işsizlik oranı %7,6 idi (pandemi öncesi seviyesinin iki katından fazla). Bir durgunluk sırasında iş bulmak kolay bir şey olmayabilir ve büyük olasılıkla önemli arama maliyetleri gerektirecektir. Neyse ki Wendy'nin çalışanları için, franchise sahibi, işçilerine ödeme yapılmaya devam edeceğini (her ne kadar süre belirtilmemiş olsa da) ve diğer yerlerde (yakılmış Wendy'den muhtemelen daha az uygun olan) pozisyonlar teklif edileceğini belirtti. Elbette, ülke çapında iş yerleri isyan nedeniyle tahrip olan binlerce çalışanın hepsinin, kendilerine ödeme yapmaya veya onlara alternatif istihdam teklif etmeye hem istekli hem de muktedir olan işverenleri olması pek olası değildir. Yerinden edilmiş işçilere verilen zarar, işsizlik yardımlarıyla hafifletilebilir ancak bunlar da ekonomik bir zarar. Sigorta kapsamı gibi, işsizlik yardımları da yağmurdan sonraki mantarlar gibi yerden yükselmez. Maliyet, ekonomik gerileme dönemlerinde birçok işçi ve işverene veya vergi mükelleflerine geniş çapta dağıtılabilir, ancak yine de bir maliyettir.

Ayaklanmaların “ekonomik zarara yol açmadığını” iddia etmek, kundakçılık ve yağmayla ilişkili kalıcı hasarı da göz ardı ediyor.

Bazıları, ağustos sonundaki bir Twitter gönderisindeki gibi, “sadece hammadde-malzeme” olduğunu iddia etse de isyanların verdiği zarar, gelir kaybı ve daha yüksek sigorta oranları gibi parasal maliyetlerin ötesine geçiyor. Birçok işletme sahibi, işletmelerine kan, ter ve gözyaşı dökmekte ve firmalarından çok kişisel tatmin almaktadır. Facebook’ta yazan ekonomist Steve Horwitz bu noktaya çok zarif bir şekilde değindi: Küçük bir işletmeyi yıkmak, bir sanatçının stüdyosunu, bir akademisyenin kütüphanesini veya bir şefin mutfağını yok etmeye benzer... Bu onların başkaları ve kendi yaşamlarına anlam kazandırdıkları ve projelerini takip ettikleri alanın kaybıdır.

Ayaklanmaların “ekonomik zarara yol açmadığını” iddia etmek, kundakçılık ve yağmayla ilişkili kalıcı hasarı da göz ardı ediyor. 1800’lerin sonu ve 1900’lerin başındaki ırk isyanları üzerine yapılan araştırmalar ve Rodney King isyanları gibi daha yeni olaylar, şiddetin uzun süreli ekonomik zararlar verebileceğini gösteriyor. Ayaklanmaların uzun süreli olumsuz etkilerinin olması, mülkiyet haklarına saygıyı baltaladığı için şaşırtıcı değildir. Ayrıca, firmaların tesislerinde güvenliği artırmak veya “isyana dayanıklılık” sağlamak zorunda olmaları durumunda işletme maliyetlerini de artırır. Ayaklanmalar, müşterilerin, çalışanların ve tedarikçilerin aklarını bozarak kalıcı zararlara da neden olabilir, çünkü çatışmalı bölgelerden kaçan bazı insanlar şiddet yatıştıktan sonra bile geri dönmeyebilir.

Barışçıl protestoların yıkıcı hâle gelmesinin ahlaki olarak haklı olup olmadığını tartışmayı başkalarına bırakacağım. Ama maliyetsiz başkaldırı diye bir şey yoktur.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube’da [@sosbilorg](https://www.facebook.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*’i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org’da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.